

CONTEXT :

Mannen, vrouwen, werk 1900-1950.

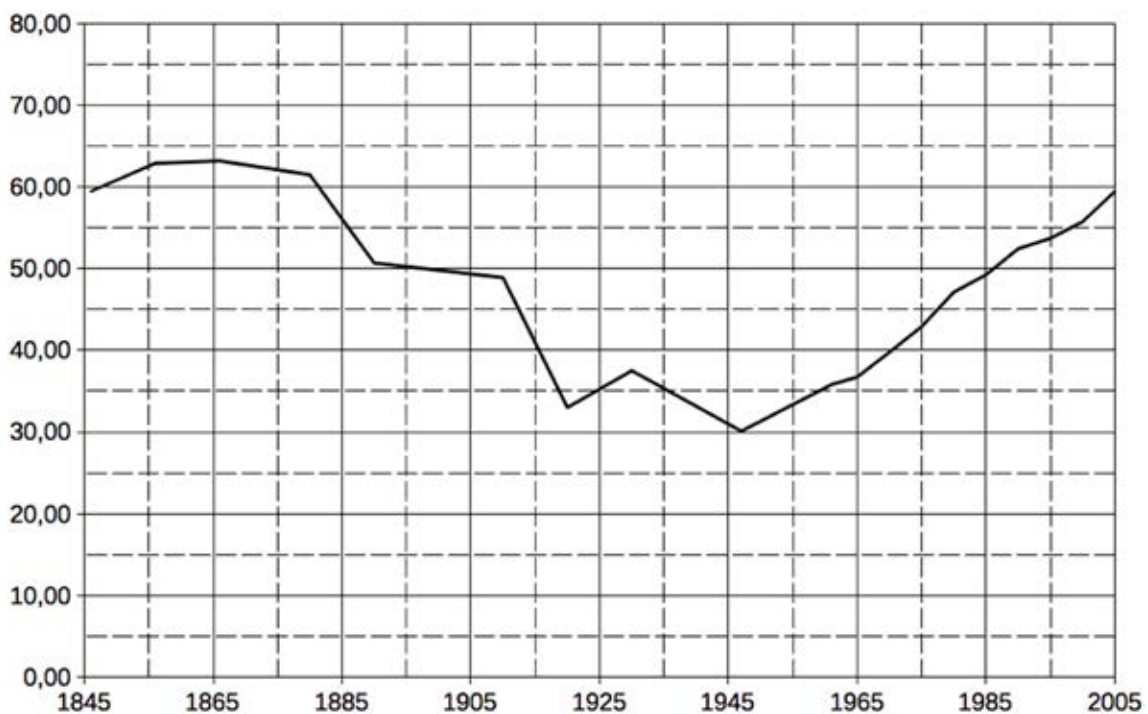
Het 19de-eeuwse ideaal van de vader-kostwinner en de moeder-huishoudster werd nooit volledig werkelijkheid. Veel vrouwen bleven werken om bij te dragen aan het gezinsinkomen. Wel werd het werk van vrouwen in toenemende mate gezien als een maatschappelijk probleem, en als minder belangrijk dan dat van mannen. Die visie sijpelde door in statistieken, beeldvorming, wetgeving...

Cijfers

Het is moeilijker om betrouwbare cijfers bijeen te brengen over vrouwen- dan over mannenarbeid. Dat komt onder meer omdat vrouwen vaak in informele, minder zichtbare sectoren werkten: in de huisnijverheid, als dienstmeisje. Omdat vrouwenarbeid sociaal niet wenselijk was, gebeurden de tellingen bovendien minder zorgvuldig dan bij mannen.

Schatting van de activiteitsgraad van vrouwen tussen 15 en 60 j.

(1846-1960) en tussen 15 en 65 j. (1965-2005) - België 1846-2005

Bronnen: NIS; bewerking 1845-1960: H. Hanquet; bewerking 1965-2005: Steunpunt Werk en Sociale Economie

Beeldvorming

Werk maakte doorheen de hele 19de en 20ste eeuw deel uit van het ideale manbeeld. Beroepen werden extra gewaardeerd wanneer ze 'mannelijke' kwaliteiten vereisten: leiderschap, autoriteit of kracht bijvoorbeeld. De beeldcultuur toont werkende mannen in zelfbewuste poses.

Voor vrouwen bestonden er omstreeks 1900 nauwelijks of geen ideale beroepen. Vooral de industrie had een negatief imago. Werk in traditionele sectoren als de landbouw, huisnijverheid en kleinhandel was wel aanvaard. Nochtans waren de arbeidsomstandigheden en lonen daar zeker niet beter.

Een groep glasblazers van de Verrerie Bennert et Bivort (Courcelles-Motte), 1912. Archives de Wallonie

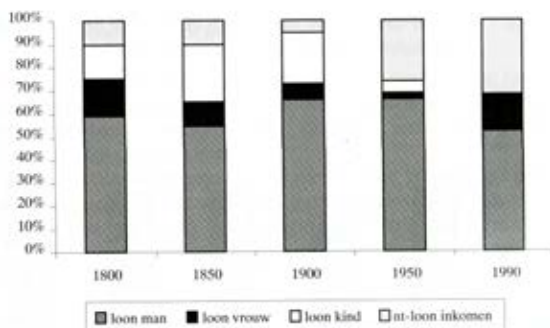
Leerlooisters, jaren 1930. KADOC-KULeuven.

Antwerpse brandweermannen, 1919. Verzameling E. Demuys.

Vrouwen beschermen of niet?

In de tweede helft van de 19de eeuw vroegen een aantal wetenschappers en politici om vrouwen extra te beschermen op het werk, omwille van hun zwakke gestel en hun rol als moeder. Eind 19de - begin 20ste eeuw werden ondergrondse mijnarbeid en nachtarbeid beperkt, voor kinderen én voor vrouwen. De meerderheid van de vrouwenbeweging juichte deze maatregelen toe, een minderheid had bedenkingen. Ze vroeg zich af waarom mannen niet dezelfde bescherming kregen als vrouwen. Ze wees er ook op dat het verbod vrouwen uitsloot van een aantal - vaak goed verloonde - beroepen.

Samenstelling van het monetaire gezinsinkomen, 1800-1990. Bron: E. Vanhoute, 'Het kostwinnersmodel als een historische fictie', Het kostwinnersmodel voorbij?, 1998.

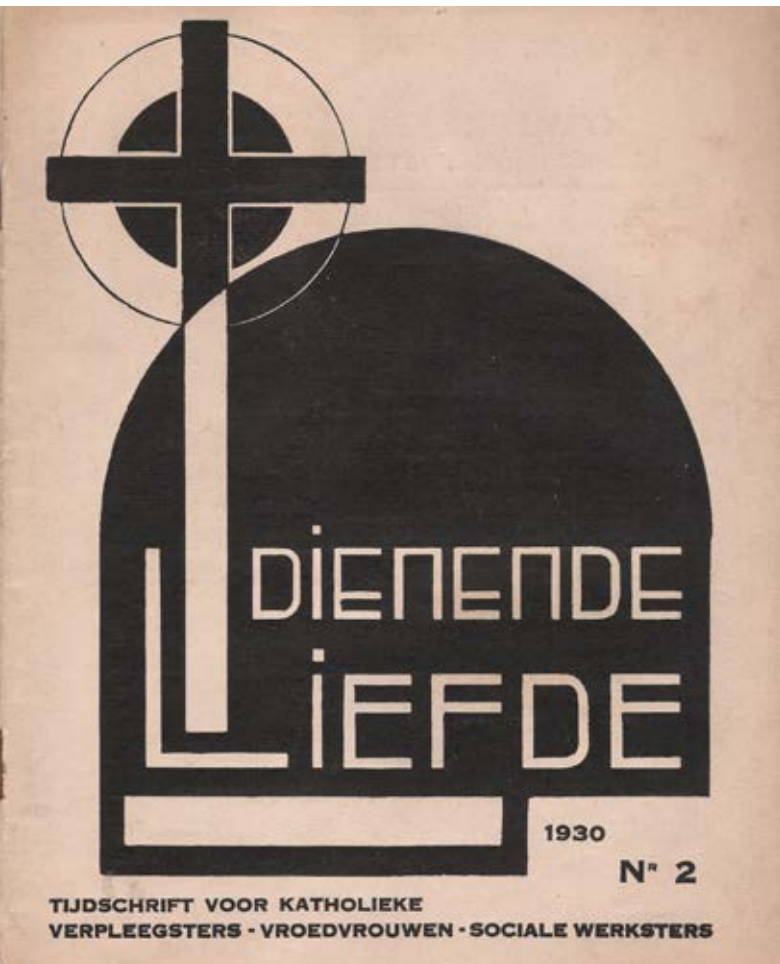
Loon

Vrouwenlonen werden beschouwd als aanvullend op het 'gezinsloon' dat mannen verdienden, en mochten dus lager liggen. Door het gebrekkige beroepsonderwijs voor meisjes, werkten vrouwen bovendien vaak als ongeschoolde arbeidster, aan een laag loon.

Wanneer statistieken over het gezinsinkomen tonen dat mannen méér bijdroegen dan vrouwen, speelt dus niet alleen dat mannen meer werkten. Ze verdienden ook meer dan hun partners. Die loonkloof is nog steeds niet weggewerkt.

Nieuwe beroepen: kansen en beperkingen

De periode tussen de twee Wereldoorlogen was er één van tegenstellingen. De druk op vrouwen om thuis te blijven was sterker dan ooit, maar er waren ook nieuwe mogelijkheden op de arbeidsmarkt. Werken als verpleegster of typiste bijvoorbeeld, in een modern en 'vrouwelijk' beroep. De beeldvorming erover legde het accent niet op kennis en kunde, wel op 'vrouwelijke' kwaliteiten als zorgzaamheid en toewijding.

Dienende Liefde, tijdschrift van de verpleegstersschool Sint-Elisabeth, 1930. KADOC-KULeuven.

Gabrielle Revelard, Het geheim van de verpleegster: begrijpen, liefhebben, dienen, 1933. Universiteitsbibliotheek KULeuven.

Epiloog

Anno 2012 staan alle beroepen open voor mannen en vrouwen. Er zijn mannen aan het werk in de kinderverzorging en als vroedvrouw, en vrouwen in de bouw en als lijnpiloot. Toch zijn er weinig beroepen waarin evenveel mannen als vrouwen werken.

Beroepen in België naar sekse - 2010

Beroep	% vrouwen	% mannen
Huishoudelijke schoonmakers	98,2%	1,8%
Kinderoppassters en helpsters in het huishouden	97,0%	3,0%
Secretaressen en secretarissen	93,0%	7,0%
Verpleegkundigen en ziekenoppassers	88,2%	11,8%
Kassiers en loketbedienden	80,6%	19,4%
Onderwijzers (lager onderwijs)	83,6%	16,4%
Maatschappelijk assistenten, sociale werkers	75,3%	24,7%
Apothekers	71,8%	28,2%
Onderwijzers (middelbaar onderwijs)	60,1%	39,9%
Koks	47,8%	52,2%
Boekhouders	50,6%	49,4%
Kleinhandelaars	42,9%	57,1%
Artsen	41,5%	58,5%
Landbouwers	29,0%	71,0%
Directeurs en hoger kader	23,3%	76,7%
Informatici en systeemanalisten	16,3%	83,7%
Ingenieurs	10,5%	89,5%
Autobusbestuurders	11,7%	88,3%
Elektro-mekaniekers en elektrikers	3,8%	96,2%
Metselaars en vloerenleggers	0,6%	99,4%

Bron : FOD Economie - Algemene Directie Statistiek, Enquête naar de Arbeidskrachten, 2010 (selectie)